

toria de aquellos opulentísimos imperios; las ruinas de Iruña todavía no han sido desenvueltas, y yo espero vendrá un tiempo en que nos entreguen la clave del enigma.

HE DICHO.

GERNIKAKO ARITZARI

ON JOSÉ MANTEROLA JAUNARI.

*«Zazpi urteko doakabeak ez dute igartu Gerni-
kako aritza, ez eta ere itzali, Euskaldun guztiyan
berari dioten maitetasuna.»*

<p>Euskal-Erriyan ¿zer gertatzen da?¹ ¿Zergatik dago pozturik? ¿Zergatik daude len uchalduak ¹ Zeuden zelaiyak, apaiñik? ¿Zergatik daude choritaldeak Pozkidaz oso beterik, Alositzuzko ² soñu gozoak Alkarren leiyen kantarik?</p> <p>¿Zergatik dira lore tartean Pozez gordetzen ibaiyak? ¿Zergatik belar likurtadunez ³ Jantziten dira mendiyak? ¿Zergatik dira gure gañetik Aldendu pizkor odeiyak, Utzirik, biral ditzala Febok Gugan errañu biziyaq?</p> <p>Mingarriya zan len iturriyak Egiten zuten murmurra; Naigabezkoa baso tartean Aizechoaren surmurra;</p>	<p>Negargarriya gure lurreko Aurren zizpuru samurra; Zirudiyen ¡ai! gure biyotzen Nagusi zala bildurra.</p> <p>Aritzak zeuden ostorik gabe: Zelai guztiyak leporrik; Mendiyak ere beren kopeta? Jachitzen zuten umillik; Ikusirikan Euskal-erriya Samintasunez beterik, Dolgaintzen⁴ ziran ibar gureak Apaingarriyak kendurik.</p> <p>Zugaztiyetan kabiya duten Errechiñolen kantuak, Ziran tristuraz arkituzten dan Choricho baten lantuak; Gure biyotzak, entzunik ayen Zizpuru negar mintsuak, Bigundurikan gelditzen ziran Penaren penaz lertuak</p>
--	---

(1) Marchito.—(2) Armonioso. —(3) Aromático. —(4) Enlutarse

Len naigabea; gaur atsegiña;
 ¿Zér zaigu bada gertatu?
 ¿Zergatik dira gure nekeak
 Añ bat batera gozatu?
 ¿Zér ikuskerak, bada, gaur ditu
 Euskal-biyotzak, alaitu?....
 ¿Zergatik danok, penak azturik,
 Degu pozkidaz kantatu?

Ikusi degu ostoz jantziten
 Asirik aritz maitea;
 Ikusi degu ¡bai! lora-motez
 Berriro dana betea;
 Au ikusirik, biralirikan
 Gure barrendik nekea,
 «Euskal-erriya»—esaten degu —
 »Badatorkizu pakea.»

¡Aritz ederra! loretu zaite,
 Gal-gabe zure moterik,
 Euskal-arraza gelditu dedin
 Otsare ¹ biziz beterik.
 Ikusi zazu nola dagoan
 Euskara zarra goiturik,
 Nola gauden gu, bere semeak,
 Ama biyotzez maitarik.

Ikusi zazu Zeru garbiyan
 Euskal-artizar ² argiya;
 Ikusi zazu mugidagabe
 Itsaso zabal aundiya;
 Ikusi zazu lorez jantzirik
 Basoa, chara, zelaiya;
 Beretan pozez chiruliruka
 Luma kizkurdun choriya

Guztiyak gaude pozez beterik
 Aitor-en erri donsuan,
 Esperanzaren ³ argiyarekin
 Suturik poza barruan,

Esperanzaren izar ederra
 Ikusi degu Zeruan;
 Artizar orrek zuzendaturik
 Biziko gera munduan.

¡Ai! nik banuke gizon argiyen
 Etorki suzko naroa, ⁴
 Kantatutzeko bear bezela
 Zure kondaira gozoa.
 Esango nuke zerala gure
 Biyotzen amets osoa
 Zuri dizugun maitera dala
 Sortzetik gugan jaiyoa.

Esango nuke, zure naiyeraz
 Euskaldun zarrak pozturik
 Beren barruari zuten ausartza ⁵,
 Berdingabea suturik,
 Joaten zirala etsaiyengana
 Bildurra zer zan azturik,
 Joaten zirala, zaldun azkarrak
 Buruzaritzat arturik.

Esango nuke, begiratzean
 Zure garraie ⁶ goitua,
 Ikusitzean intzez bustirik
 Egun-sentiyan ostua,
 Zerutik dala gugana jasten
 Aingeru baten kantua,
 Esanaz: «Jaiki, poztu zaiztezte,
 Aritza dago piztua».

Aingeru baten itzak dira ¡bai!
 Or ditugunak aditzen,
 Bada, gozaro zerutar batez
 Berak gaituzte betetzen;
 Gure biyotzak maitasun aundi
 Gartsu bat dute sentitzen,
 Eta, non gauden ez dakigula,
 Gera lurrean auzpezten.

(1) Entusiamo.—(2) Estrella del Norte.—(3) Echendea.—(4) Fecundo.—
 (5) Valor.—(6) Copa.

Non auzpezturik, Jaungoikoari
Biyotzez esker emanik,
Gauzkalako gaur gozotasunez,
Pozez, otsarez beterik,

Otoitz egiñik, eska diogu
Gorde zaitzala Zerutik,
Mundu au dana desagiñ arte,
Osto mardulez jaritzirik.

KARMELO ECHEGARAY-KOAK.

Uztailaren 21.^{an} 1883.^{an}

ERRECHIÑOL BATEN ARRENKURAK.

—¿Zergatik zaude, kantatu gabe
Otseztitzuzko soñuak?

¿Zergatik zaude mututurikan,
Tristetzen gure barruak?

¿Zergatik dago mugitu gabe

¿Zergatik! zure mokoa?

¿Zergatik zalbiltz, arkitu nairik
Eskutatzeke sokoa?

¿Ez dezu ikusten nola zelaiya
Dagon lorechoz beterik?

¿Nola zuaitzak dauden bertistez²
Apaingarriro jantzirik?

¿Nola loreak zabaltzen duten
Beren aldean usaiya,
Galaiturikan ondoan dagon
Leyar-iturri ³ biziya?

¿Nola kardinchak, birigarroak
Ta beste chori guztiyak
Dauden kantatzen chit gogotikan
Soñu gozotsu poztiyak?

—Guztiyak ditut ikusten, baña...

Biyotza daukat tristerik;
Eziñ arkitu det atsegiñik;
Urrun da poza nigandik.

—Errechiñola ¿zer dezu bada?

¿Zergatik zera tristetzen?

¿Zergatik pozak iges egiñik,
Pena da zutzat jabetzen?

—¿Zer?.. ¿Zer?... galdu det ainbes-
Nuan kabicho gozoa, [te maite
Kendu dirate atzerritarrak⁴
Ni jayo nintzan chokoa.

Orregatikan nago gaur penaz
Eta naigabez beterik,
Orregatikan ez det arkitzen
Neretzat iñon gozorik.

Ez daukat pozik, zergatik nagon
Kabichuloa galdurik;
Ez daukat pozik, nagoalako
Amarik gabe, bakarrik.

KARMELO ECHEGARAY-KOAK.

1883-ko Uztaillean.

(1) Quejas.—(2) Esmeralda.—(3) Fuente cristalina.—(4) Estraños.